

7' [ši]-pa-an-ti GAL Ú.ĤÚB-kán ŠÀ^{GIŠ}PİSAN

8' [(ši-p)]a-an-ti ta LUGAL-i še-er šu-up <-pí> -ia-aḫ-ḫi

"6'Sağır adamların [başı] krala kadehi verir. Kral 7'libasyon yapar. Sağır adamların başı su borusunun içine 8'libasyon yapar ve kralın üzerine doğru takdis eder."

Aynı metnin 10'-11'. satırlarında, saraylı asılzade krala bir adet kalın ekmek vermekte, kral da onu parçalamaktadır. 12'. satırda ise katip, tanrı *Ḥašša* diye seslenir. Bu arada, sağır adamların başı da – aynı sağır adamlar gibi – saraylı asılzade ile birlikte ritual dahilinde görev yapmaktadır. Metnin devamında, 16'-18' ile 23'-25'. satırlar arasında GAL Ú.ĤÚB'un takdis etme görevi aynı şekilde tekrarlanmaktadır.

Yukarıda söz konusu edilen KUB XX 24 numaralı metin (III. sütun) ile KUB LVIII 38 numaralı metin (II. sütun) birbirinin benzeridir. Ancak son metin bir özet niteliğindedir ve merasim kısaltılmış olarak şu şekilde anlatılmaktadır:

KUB LVIII 38³⁵ ii

2' GAL Ú.ĤÚB L[UGAL-i GAL^{AM} pa-a-i LUGAL-uš ši-pa-an-ti KI.MIN]

3' LÚDUB.SAR ḫal-za-a[-i^D Ḥa-aš-ša-aš KI.MIN^D Ḥi-la-aš-ši-iš²]

4' DUMU.É.GAL LUGAL-i NINDA.GU[R₄.RA pa-a-i LUGAL-uš pár-ši-ia]

"2'Sağır adamların başı k[rala kadehi verir kral aynı şekilde libasyon yapar.] 3'Yazıcı [tanrı *Ḥašša*] diye seslenir. [Aynı şekilde tanrı *Ḥi-la-aš-ši-iš*?.] 4'Saraylı asılzade krala kalın ek[mek verir. Kral parçalar.]"

Katip ikinci satırdaki KI.MIN sözü ile, GAL Ú.ĤÚB'un fonksiyonlarını uzun uzadıya anlatmak yerine, özet şeklinde (vs. vs.) diyerek geçiştirmektedir. KUB XX 24 III 7'-8'. satırlarda ise, KI.MIN ifadesinin karşılığı olarak "..... GAL Ú.ĤÚB-kán ŠÀ^{GIŠ}PİSAN / [ši-p]a-an-ti ta LUGAL-i še-er šu-up <-pí> -ia-aḫ-ḫi" cümleleri bulunmaktadır. Metnin devamında, ikinci, üçüncü ve dördüncü paragraflarında GAL Ú.ĤÚB'un fonksiyonları aynı şekilde tekrarlanmaktadır.

Bir başka bayram fragmanında "sağır adamların başı" libasyon kaplarını krala vermektedir:

KUB X 21³⁶ v

15' GAL LÚÚ.ĤÚB II ta-pí-ša-nu-u[š

16' mar-nu-ua-aš-ša LUGAL-i pa-a-i [

17' LUGAL-uš^{GIŠ}BANŠUR-i [

18' pí-ra-an III-ŠU ši-pa-an-ti [

"15'-16'Sağır adamların başı *marnu-ua-* birasının iki adet *tapišana-* kabını [...] krala verir.[...] 17'Kral masanın [...] 18'önünde üç kez libasyon yapar. [...]."

³⁵ Tamamlamalar benzer metin KUB XX 24 iii 6 vdd. göredir.

³⁶ Metin çalışması için bk. R. Jestin, *RA* 34 (1937) 49, 54.

Bir bayram fragmanında, GAL LÚ.MEŠÚ.Ī.ĪB É.ŠÀ (= iç ev) ile ilgili olarak geçmektedir. Burada "sağır adamların başı" bölünmüş kalın ekmeği iç eve götürme görevini üstlenmiştir:

Bo 3951³⁷ i

- 3' *ták-kán* NINDA *ħar-ša-aš šar[-ra-an-zi]*
 4' *ta A-NA* GAL LÚ.MEŠÚ.Ī[ĪB
 5' *I-NA É.ŠÀ-na¹ pé-e-da[-an-zi]*
 6' *É.ŠÀ-na pé-e-da-i* [

"³⁷Kalın ekmeği bö[lerler]⁷ 4' ve sağır adamların başına [...] 5' iç eve götü[rürler.] 6' İç eve götürür. [...]"

Başka bir bayram fragmanında "sağır adamların şefi", diğer bir görevli ile beraber kalın ekmekleri ve *tapišana-* kaplarını iç eve götürmektedir:

KUB XXXIV 117

- 5' *A-NA* ^DUTU ^D*Me-ez-zu-ul-la mar-nu-ua-an ši-pa-an-ti* KAŠ.GEŠTIN[
 6' *ši-pa-an-ti ta-a-pí-ša-an-ti-it* LUGAL-uš UŠ-KÉ-EN [
 7' *x* UGULA LÚ.MEŠÚ.Ī.ĪB NINDA.GUR₄.RA^{HLA} *ta-a-pí-še-e-nu-uš-ša da-an-z[i]*
 8' *x A-NA É.ŠÀ-na⁷ pé-e-da-an-z[i]*

"⁵[...] Güneş tanrısı (ve) tanrıça *Mezulla*'ya *marnuuan-* birasını kurban eder. KAŠ.GEŠTIN içkisi[...] 6'[...] kurban eder. *tapišana-* kabı ile kral reverans yapar[...] 7'[...]... (ve) sağır adamların şefi kalın ekmekleri ve *tapišana-* kaplarını alırla[r.] 8'[...]... iç eve götürürle[r.]"

Yeraltı tanrıları için yapılmış bayram ritualinde "sağır adamların şefi" "saraylı asilzadeler"in başı ile birlikte belirlemektedir. Pek iyi anlaşılmayan anlatıma göre, ona ait bir şeye (*ħuppi-/a-?*) gıda maddeleri dökülmektedir.

KUB XLIII 30³⁸ iii

- 13' [*U*]Š-KE-EN ^{UZU}NÍG.GIG *da-a-i* GAL DUMU^{MEŠ} É.GA[L
 14' [*x-na-an* 1/2 NINDA *ħar-ši-in kat-ta-an ar-ħa* [
 15' [*x* *U* GAL DUMU^{MEŠ} É.GAL A-NA UGULA LÚ.MEŠÚ.Ī.ĪB *ħu-[up-pí-iš-ši]*
 16' [*šu-uħ-ħa-a*]n-zi *me-ma-al še-me-ħu-na-an* ^{UZU}NÍG.GI[G
 17' [*A-NA* UGULA ^LÚ.MEŠÚ.Ī.ĪB *ħu-u-up-pí-iš-ši šu-uħ-ħa-an-z[i]*

"¹³[... r]everans yapar. Karaciğeri alır/koyar. Saraylı asilzadelerin baş[ı] ¹⁴[...]... yarım kalın ekmeği aşağıya ileriye doğru [...] ¹⁵[... görevlisi] ve saraylı asilzadelerin başı sağır adamların şefinin *ħu[ppi-/a-]*'sına³⁹ ¹⁶[döker]ler. Bulguru, *šameħuna-*'yı⁴⁰, karaciğeri¹⁷ sağır [ada]mların *ħuppi-/a-]*'sına dökerle[r.]"

³⁷ Metin çalışması için bk. Alp, *Beiträge*, 298 vd.

³⁸ Transkripsiyon için bk. Neu, *StBoT* 25, 78.

³⁹ *ħuppi-/a-* için bk. bibliyografya ile birlikte Neu, *StBoT* 26, 72 ve d.n. 298; ayrıca bk. Tischler, *HEG* I, 294 vd.

⁴⁰ *šameħuna-* için bk. bibliyografya ile birlikte Neu, *StBoT* 26, 155 vd. ve d.n. 462.

Sağır adamın söz konusu edildiği, ancak kötü korunduğu için kesin sonuç çıkarılamayan enstrüksiyon metni KUB XXVI 23 (+) KBo V 11 dir. KUB XXVI 23 III 8'. satırda DUMU.É.GAL, 9'. satırdaki LÚ.Ú.ĤÚB "sağır adam" ile birlikte anılmaktadır. Yine KUB X 55⁴¹ numaralı metnin 2'. satırında [L]Ú.Ú.ĤÚB "sağır adam"dan; 4'[, 8'. satırlarda *ħalentuua*-dan ve 7'. satırda saraylı asilzadelerden söz edilmektedir.

b. Nerelerde çalıştığı

"Sağır adamların" mekan olarak daha ziyade *ħalentuua*- yapısında, daha nadiren de É.ŠÀ "iç ev"de görev yaptıkları tespit edilmektedir. *ħalentuua*'da çalıştıkları ya da bulunduklarını gösteren ve bizim de yukarıda incelediğimiz belgeler şunlardır:

KUB II 13 i 1, 6; KUB X 55 4'[, 8'; KUB LVIII 52 ii 2', 6'; KBo XVII 76 i 5[; KBo V 11 iv 11.

Bunlara ek olarak, *ħalentuua*- yapısı, oradaki⁷ el suyu ve kralın ellerini yıkamasından bahseden aşağıdaki kırık bayram fragmanını sayabiliriz:

KBo XXX 55

5'	LÚ.MEŠÚ.ĤÚB-ma LUGA[L
6'	éħa-le-en-t[u-
7'	an-da ME-E QA[-TI
8'	x [] LÚ.MEŠÚ.ĤÚ[B
9'	[-z]i na-an [
10'	[]x ŠU ^{MEŠ} [-ŠU

"Sağır adamlar"ın É.ŠÀ "iç ev"de çalıştıkları ya da bulunduklarını gösteren ve bizim de yukarıda incelediğimiz belgeler ise şunlardır: KUB II 6 ii 8; KUB XXXIV 117 8'; Bo 3951 i 6'.

c. Kırık belgeler

Bu tür belgelerden ilki, kırık konteksli bayram fragmanı KUB LI 66'dır. Metnin ay.⁷ iv⁷ 3'. satırında ^{GIŠ}*ħatalki*[šna- "ak diken", 5' de LÚ.Ú.ĤÚB ve ay.⁷ v⁷ 3'. satırında *ka*]l-ú-iš-ša-ni-iš, 5'. satırda ise LÚ.Ú.ĤÚB kelimeleri geçmektedir.

Yeraltı tanrıları için yapılan bir bayram metninde "sağır adamların başı"na rastlıyoruz. Ancak metinden, onun fonksiyonunun ne olduğu konusunda herhangi bir bilgi edinilememektedir. Metin şöyledir:

⁴¹ Metin çalışması için bk. Alp, *Beiträge*, 252 vd.

Bo 3302⁴² öy.

11' [DING]IR[?] LÚ^{MES}-aš^D Ku-li[-
12' [] x GAL LÚ.MESÚ.ĤÚB[

Bu satırlar, yeraltı tanrıları için yapılan bir bayram metni olan KBo XI 32 öy. 24. satır ile çok benzerdir. Oradaki paralelliğe dayanarak, Bo 3302 öy. 11'. satırın da [DING]IR LÚ^{MES}-aš^D Ma-li[-ia(-)... şekilde okunması gerektiğini düşünüyoruz.

3) İdari ve Sosyal Hayatta Sağırılar

Çok sayıdaki bayram metninin aksine, "sağır adamlar"ın anıldığı diğer belgeler oldukça azdır, ancak bunlar çok daha değişik ve zengin konuları işlemektedirler. Konumuz olan LÚ/MUNUSÚ.ĤÚB kelimesini içeren bu tür belgeleri, tekbir konu altında bir araya getirmek mümkün olmadığından, yukarıdaki gibi genel bir başlık altında toplamayı uygun bulduk. Bunlardan öncelikle söz edilmesi gereken, idari konulu bir belgedir.

a. Bir enstrüksiyon metnindeki görevli sağır

Bir enstrüksiyon metni olan KBo V 11 numaralı belgede LÚÚ.ĤÚB, bayram metinlerinde de gördüğümüz gibi "saraylı asılzade" ile birlikte görev yapmaktadır. Metinde önce *halentuua-* yapısından söz edilmekte, sonra pencerelerinin ve merdivenin saraylı asılzade ve sağır adam tarafından kapatıldığı anlatılmaktadır:

KBo V 11+ iv

13' [-t]a DUMU.É.GAL šu-uh-ḫa ša-ra-a pa-iz-zi pí-ra-an-ma-aš-ši [
14' ḫu-ia-an-za nu LÚÚ.ĤÚB GIŠ^{AB} an-da iš-ta-a-pí nu DUMU[.É.GAL]
15' GIŠ^{za}-ak-ki-ⁱⁿ [p]é-eš-ši-ia-az-zi na-aš-kán kat-ta ú-i[z-zi]
16' nu LÚÚ.ĤÚB []x GIŠ^{KUN} an-da iš-ta-a-pí nu DUMU.É[.GAL]
17' GIŠ^{za}-ak-ki-in pé-eš-ši-ia-az-zi

"^{13'}[...]... saraylı asılzade dama çıkar. Onun önünde [...] görevlisi] ^{14'}koşar vaziyettir. Sağır adam pencereleri içerden kapatır. Saray[lı asılzade] ^{15'}sürgüyü[i]ter. O aşağı ge[lir.] ^{16'}Sağır adam [...]... merdiveni içerden kapatır ve saraylı asıl[zade] ^{17'}sürgüyü iter."

b. Bir kral*i fermanda anılan sağır

İdari içerikli diğer bir metin de IBoT III 75 (//KUB XXIX 39 I // 197/

⁴² Metin çalışması için bk. Alp, *Beiträge*, 294 vd.

v)⁴³'dir. Eski Hitit Devrine tarihlenen bu kral fermanının 5'. satırında, LÚ.Ú.ĤÜB, LÚ.ZA.LAM.GAR (=kelime anlamı: Çadır insanı yani çadırdaki oturan, nomat, göçebe)⁴⁴, LÚ.MAŠKIM.URU^{KI} (=şehir komiseri) ile birlikte anılmaktadır. Çok kırık olan bu metinden bu insanların fonksiyonları ve fermana ne amaçla anıldıkları anlaşılamamaktadır. Bu insanlar acaba bir sosyal sınıfı mı oluşturuyorlardı, yoksa görevli mi idiler, metinde bu açık olarak belli değildir. Ancak bu metinde "sağır" ve "göçebe" ifadeleri ile kastedilenlerin, belki de korunmaya ihtiyacı olan zümreleri oluşturduğu da düşünülebilir.

c. Bir kralî mektupta anılan "sağır adamların başı"

H. G. Güterbock tarafından 1979 yılında FsLaroche'da yayınlanan "Some Stray Boğazköy Tablets" isimli makalede, nr. III altında bir de kralî mektup yayınlanmıştır. Bu metnin ay. 36. ve 38. satırlarında GAL LÚ.Ú.ĤÜB anılmaktadır. Orada, konuşması aktarılan bu kişi, bazı malları alıp vermekten söz etmektedir. Daha önce meydana gelen bir olayın tasviri de olabilir; içerikle ilgili daha fazla birşey söyleyemiyoruz. Bu mektupta, "sağır adamların başı"nın bayram metinleri dışında ilk kez belirmesi önemlidir.

ay. 36 [] GAL LÚ.Ú.ĤÜB
 37 [] x-ta
 38 [GAL LÚ(?)³⁷] ĤÜB ki-iš-ša-an
 39 [IQ-BI(?)]^{GIŠ} IN-BI^{ĤI.A} -ua-at-ta
 40 [ĤI.GIŠ¹(?) -ja am-mu-uk pî-iĥ-ĥi
 41 [ĤI].DÜG.GA-ma-ua GADA-ja am-mu-uk
 42 [da-aĥ(?)]-ĥi nu BE-LU I-NA x [x x]
 43 [] nu Ĥ.DÜG.GA x[-x]
 44 [] x ku-iš pa-a-i

³⁶[...]sağır adamların başı ³⁷[...] tı. ³⁸sağır [adamların başı] şöyle ³⁹[dedi]: "Meyveleri ve ⁴⁰nebati yağı ben vereceğim. ⁴¹Fakat iyi yağı ve keten kumaşı ben ⁴²[alaca]ğım" ve bey [...] de ⁴³[...] ve iyi yağ ... [...] ⁴⁴[...] kim verecek?"

d. Bir ören yeri münasebeti ile anılan sağırılar

LÚ.Ú.ĤÜB sadece bir metinde olmak üzere, bir ören yerinin ismi olarak geçmektedir. İlgili metin KUB XXV 23'e göre, "sağır adam höyüğü" ahali-

⁴³ Bk. S. Kořak, in: *Documentum Asiae Minoris Antiquae. Festschrift für Heinrich Otten zum 75. Geburtstag*, Wiesbaden 1988, 195-202.

⁴⁴ Bk. H. Otten, *Die Bronzetafel aus Boğazköy. Ein Staatsvertrag Tuřhalijas IV.* (StBoT Beiheft 1), Wiesbaden 1988, 40, 84.

si bir bayram sırasında ikamet ettikleri yere gelen Ĥakmišša şehri Fırtına Tanrısının adamına (yani rahibine) bir adet siyah koyun vermektedir. Her ne kadar burada "sağır adamlar"dan söz edilmekte ve yerin adı da bunlara göre anılmakta ise de, tüm ahalinin sağır olup olmadığı hakkında kesin bir bilgi veremeyiz. Ancak yine de, burada bir harabenin söz konusu olması, belki de sadece sağırın biraraya getirilip toplumdan tecrit edildiği bir ikamet yerini düşündürmektedir. Böylece bu belge, yukarıdaki kralî ferman gibi sağırın Hitit sosyal hayatındaki pozisyonları hakkında az da olsa bilgi veren bir kaynak olarak değerlendirilebilir. İlgili metnin transkripsiyon ve tercümesi şöyledir:

KUB XXV 23⁴⁵ sol k.

- 1 ^DU ĥé-e-u-ua-aš I-NA ^{URU}DU₆ LÚÚ.ĤÚB-aš-kán paš-šu-i še-er ar-ta-ri DI₁₂-ŠI DÜ-ri
- 2 nu-kán LÚ ^DU ^{URU}Ĥa-ak-miš-ša-az kat-ta pa-iz-zi III NINDA UP-NI I ^{DUG}ĥa <-ni> ¹-iš-[š]a-aš KAŠ
- 3 IŠ-TU É-ŠU pé-e-da-i I UDU.GE₆ LÚ^{MEŠ} ^{URU}DU₆ LÚÚ.ĤÚB pí-ia-an-zi
- 4 na-an-kán LÚ ^DU BAL-an-ti ^{NA4}ZI.KIN-ši ĥu-u-kán-zi šu-up-pa
- 5 ĥu-e-ša-u-ua-az zé-e-an-ta-az ti-ia-an-zi

sağ k.

- 1 NINDA KAŠ (silinti) LÚ^{MEŠ} ^{URU}DU₆ LÚÚ.ĤÚB a-ra-aḫ-za-an-da ku-e-eš
- 2 nu a-pu-uš-ša SUM-an-zi NINDA.GUR₄.RA pá-r-ši-ia-an-zi BI-IB-R^{HI.A} šu-u-ḫ[a-an-zi]
- 3 a-da-an-zi a-ku-ua-an-zi GAL^{HI.A}-kán aš-ša-nu-ua-an-zi
- 4 du-uš-qa-ra-az[
- 5 ^{HI}Li-la-PÌRIG-^DKar-ta-it

⁴⁵sol k. ¹Yağmurun Fırtına Tanrısı: (O'nun heykeli) sağır adam höyüğündeki bir paššu-⁴⁶ üzerinde durur. İlkbahar olur. ²Fırtına Tanrısının adamı Ĥakmiš şehrinde aşağı gider. Üç adet avuçluk ekmeği, bir ĥanišša- kabı birayı ³evinden götürür. Sağır adam höyüğü ahalisi bir siyah koyun verirler. ⁴Onu Fırtına Tanrısının adamı kurban eder. ĥuuaši-'de keserler. ⁵Çiğ ve pişirilmiş et yerleştirirler.

⁴⁶sağ k. ¹Ekmek (ve) bira(Bu şehrin) etrafındaki sağır adam höyüğü halkı ²onları da verirler. Kalın ekmeği parçalarlar. Ritonları doldu[rurlar]. ³Yerler, içerler. Kadehleri yerleştirirler. ⁴(Bu bir) eğlence(dir). ⁵Lila-PÌRIG-^DKartai⁴⁷."

e. Bir mahkeme tutanağında sağır

Bir mahkeme tutanağı olan KUB XIII 34 + KUB XL 84 i 21'. satırda

⁴⁵ Metin çalışması için bk. C.W. Carter, (diss. University of Chicago), Chicago 1962, 163, 173-174.

⁴⁶ paššu- için bk. CHD Volume P (1997) 211.

⁴⁷ Bk. B.H.L. van Gessel, *Onomasticon of the Hittite Pantheon Part I* (HdO I, 33-1), Leiden / NewYork / Köln 1998, 224 ve d.n. 1.

LÚ.Ú.ĤUB⁴⁸ anılmaktadır. Metin kırık olduğu için, sağırdan burada ne ilgi ile bahsedildiği anlaşılamamaktadır. Ancak, bunu Hitit günlük hayatı ile ilgili bir "sağır" belgesi olarak anmakta yarar görmekteyiz.

f. Cinsel suç nedeniyle anılan bir sağır kadın

Günlük hayatın parçası olarak, cinsel suç münasebeti ile fal metni KUB XVIII 40'da anlatılan bir sağır kadın olayından da söz etmek yerinde olacaktır. Bu metnin önemi, şimdiye kadar gün ışığına çıkarılmış Boğazköy belgeleri içerisinde ilk kez "sağır kadın" kavramını içermekte olmasıdır. Kötü korunmuş ve tam olarak anlaşılamayan kontekste "sağır kadın"ın bir sofracıyla işlediği cinsel suçtan bahsedilmektedir⁴⁹. Metin şöyledir:

KUB XVIII 40 ay.

- 9' INIM-pát AZAG-ia ku-iš x[
 10' LÚ^{GIŠ}BANŠUR^{MUNUS}Ú.ĤUB-ua-za²-kán?
 11' [š]e-er GAM še-eš-ta ar-ḫa-ma²-za²-x[
 12' na-aš-kán ŠA É.DINGIR^{LIM}-pát[

"9'Tabu meselesini kim ...[...] 10'sofracı (idi). "Sağır kadın ...[...] 11' birlikte yattı. [...] 12' ve o (kadın/erkek) tapınağın içinde[...]"

g. Beddualarda anılan sağırılar

Hititler körlük kavramı yanında, sağırlığı da bedensel bir eksiklik olarak beddualarında kullanılmaktadırlar. Bu açık bir şekilde KBo VI 34+ iii 2 (// KUB VII 59 iii 5 vd.)⁵⁰ görülmektedir. Metin şöyledir:

- iii 2 nu-uš-ma-aš-kán MUNU[(S LÚ^{IGI}.NU.G)]ÁL LÚ.Ú.ĤUB
 3 pí-ra-an ar-ḫa [(pé-e)]-ḫu-da-an-zi
 4 nu-uš-ma-aš kiš-an [(te-ši)] ka-a-ša MUNUS LÚ^{IGI}.NU.GÁL
 5 LÚ.Ú.ĤUB nu-ua-ká[(n k)]u-iš A-NA LUGAL MUNUS.LUGAL
 6 ĤUL-lu ták-ki-iš-z[(i na)]-an NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} ap-pa-an-du
 7 na-an LÚ-an M[UNUS-an i-ia-a]n-du na-an LÚ^{IGI}.NU.GÁ[L-aš²]
 8 i-ua-ar da[-šu-ua-aḫ-ḫa-a]n-du¹ ŠA LÚ.Ú.ĤUB-ma-an
 9 i-ua-ar [du-ud-du-mi-ī]a-an-du

"2-3 Onların önüne kör (ve) sağır bir kadın götürürler 4 ve onlara (=askerlere) söyle dersin: "İşte, kör (ve) 5 sağır bir kadın. Kim krala (ve) kraliçeye 6 kötülük yaparsa, onu

⁴⁸ Sadece bu metinde LÚ.Ú.ĤUB şeklinde geçmektedir. Diğer tüm belgelerde LÚ.Ú.ĤUB olarak geçer. Bu konuda bk. Rüster/Neu, *HZL* 186 (Açıklama) nr. 195.

⁴⁹ Bk. A. Ünal, *Hitit sarayındaki entrikalar hakkında bir fal metni (KUB XXII 70 = Bo 2011)*, Ankara 1983, 10.

⁵⁰ Metin çalışması için bk. N. Oettinger, *Die militärischen Eide der Hethiter* (StBoT 22), Wiesbaden 1976, 12 vd.

yeminler yakalasın! ⁷O erkeği ka[dın yapısı]nlar ve onu kör ⁸gibi k[ör etsin]ler, sağır ⁹gibi [sağır etsin]ler!"

Kral ve kraliyet ailesine itaatı sağlamak, bunun aksine davranan askerlere göz dağı vermek amacı ile körlük ve sağırlığın korkutucu bir örnek olarak anıldığı bu metin yerinin 2. ve 4. satırlarında bulunan MUNUS'un hem LÚIGI.NU.GÁL hem de LÚÚ.ĤÚB'u kastettiği ve böylece her iki sumerogramın LÚ determinatifine rağmen "sağır kadın" şeklinde anlaşılması gerektiğine daha önceki körler ile ilgili makalemizde parmak basılmıştı⁵¹.

Burada sunulan araştırmamızda konu aldığımız "sağır adamlar" ile ilgili belgelerin büyük bölümü, anılan kişilerin daha çok dinsel hayattaki fonksiyonları hakkında bilgi vermektedir. Hiyerarşik bir düzene de sahip oldukları anlaşılan "sağırılar", bayramlarda ve ritüallerde saraylı asılzade, saraylı asılzadelerin başı, sakilerin başı, Fırtına Tanrısının adamı (rahibi), *zilipura-talla*- adamı ve katip gibi çok değişik görevlilerle birlikte çalışmakta ya da onların yanında belirmektedirler. Görev aldıkları bayram ve ritüallerin hepsinin Hatti kökenli olduğu hatırlanırsa, belki de bunlar Hatti kültüne dahil personel olacaktır. Bulundukları ya da görev yaptıkları yerler *halentuua*-yapısı ve *é.šà* (= iç ev)'dir. Kral ve kraliçeye çok yakın şekilde çalışabilmektedirler ve bu nedenle oldukça önemli bir mevkiye sahip olmalıydılar.

Makalemizin sonunda, "sağır adamlar" ve bunların şeflerinin belli başlı görevlerini daha kolay izlenmesi için toplu halde ve özet halinde sıralamak istiyoruz:

- 1) Kralın el suyunu taşımak.
- 2) Kralın karşısında, saraylı asılzadeyle değişimli olarak *kaluiššana*-bitkisi ile su serpmek.
- 3) Krala libasyon yapması için kadeh sunmak, libasyon kaplarını vermek.
- 4) Kraliçeye ekmek sunmak.
- 5) Takdis etme görev ve yetkisini kullanmak.
- 6) Kalın ekmeği iç eve götürmek.
- 7) Parça ekmeğin devir teslimini yapmak.
- 8) *tapišana*- kaplarını iç eve götürmek.
- 9) Altın mızrağı⁷ taşımak ya da tutmak.
- 10) *halentuua*- yapısının pencerelerini ve medivenini kapatmak.
- 11) Yeri süpürüp, su serpmek.
- 12) Ritual icracısına eşlik etmek.

⁵¹ Y. Arıkan-Soysal, *ArAnat* 4, 220.